

Sygn. akt I ACa 452/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Edyta Jefimko (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SO (del.) Dagmara Olczak-Dąbrowska

Protokolant: Karolina Długosz-Żółtowska

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa P. N. i B. N. (1)

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

o ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 12 sierpnia 2015 r., sygn. akt II C 330/14

1. oddała obie apelacje;

2. zasądza od P. N. i B. N. (1) na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwoty po 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Beata Kozłowska Edyta Jefimko Dagmara Olczak – Dąbrowska

Sygn. akt I ACa 452/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo P. N. i B. N. (1), wytoczone na podstawie art. 189 k.p.c., o ustalenie, że (...) Sp. z o.o. w W. nie może dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych powodów z powołaniem się na wyrok Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 oraz ustalił, że powodowie P. N. i B. N. (1) przegrali sprawę i winni ponieść w całości koszty procesu, zaś szczegółowe wyliczenie tych kosztów pozostawił referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

H. N. i B. N. (2) byli poręczycielami weksla in blanco zabezpieczającego wykonanie umów leasingowych. Przedmiotem tych umów, zawartych z (...) Sp. z o.o. w W. (poprzednik prawny pozwanej spółki), było oddanie do użytkowania firmie (...) ciągników siodłowych z naczepami. Leasingobiorca nie wywiązywał się z płatności rat, co skutkowało wypowiedzeniem umów leasingu, wypełnieniem weksli in blanco i wezwaniem H. N. i B. N. (2) do ich wykupienia. Następnie wierzyciel wniósł pozwy o zapłatę w postępowaniu nakazowym na podstawie weksli. Na skutek zarzutów od nakazu zapłaty z dnia 26 października 2000 r., sygn. akt I Nc 18/00 Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 21 listopada 2003 r., sygn. akt I C 3798/00 nakaz ten uchylił wobec B. N. (2) i H. N. ponad kwotę 703.903,94 zł i w tym zakresie powództwo oddalił, zaś w pozostałym zakresie utrzymał nakaz zapłaty w mocy. Następnie na skutek zarzutów od nakazu zapłaty z dnia 18 października 2000 r., sygn. akt I Nc 19/00 Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 28 września 2004 r. sygn. akt I C 3799/00 nakaz utrzymał w mocy w części zasądzającej od B. N. (2) i H. N. kwotę 355.927,65 zł wraz z odsetkami oraz co do kwoty 10.439,50 zł. (...) Sp. z o.o. w W. wystąpiła o przeprowadzenie egzekucji z majątku dłużników. W dniu 12 kwietnia 2001 r. B. N. (2) i H. N. zawarli ze swoimi synami P. N. i B. N. (1) (małoletnim-reprezentowanym przez H. N.) umowę, na mocy której darowali synom po 1/2 udziałów w nieruchomości o powierzchni 57 arów i 30 m⁽²⁾, położonej we wsi N. przy ul. (...), składającej się z działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) wraz z ustanowieniem dożywocia. (...) Sp. z o.o. w W. wystąpiła z pozwem o uznanie powyższej czynności prawnej za bezskuteczną. Sąd Rejonowy w Piasecznie wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 uznał czynność prawną zawartą w dniu 12 kwietnia 2001 r. w postaci umowy darowizny po 1/2 udziałów w nieruchomości o powierzchni 57 arów i 30 m⁽²⁾, położonej we wsi N. przy ul. (...), składającej się z działki nr (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz w postaci ustalenia prawa dożywocia na rzecz B. N. (2) i H. N. w tej nieruchomości zawartych na podstawie umowy darowizny i umowy o dożywocie sporządzonej w formie aktu notarialnego - za bezskuteczną wobec (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W.. Na podstawie powyższego wyroku dokonano wpisu z ostrzeżeniem o bezskuteczności czynności prawnej oraz o wszczęciu egzekucji należności pieniężnej z nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) na wniosek wierzyciela na podstawie przywoływanych powyżej nakazów zapłaty. Wobec odłączenia nieruchomości, stanowiących działki o nr ewidencyjnych(...) i (...), z tej księgi wieczystej - wpis z ostrzeżeniem z urzędu przeniesiono również do ksiąg wieczystych o nr (...). Pozwana spółka prowadzi egzekucję z nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...), jednakże do kwoty 100.000 zł jako równowartości hipoteki przymusowej kaucyjnej ustanowionej na nieruchomości. B. N. (2) i H. N. wystąpili z powództwem o pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych w postaci wyroków: Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 listopada 2003 r., sygn. akt I C 3798/00 i z dnia 28 września 2004 r., sygn. akt I C 3799/00. Powództwo to Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił wyrokiem z dnia 19 lipca 2012 r., sygn. akt II C 202/12, a następnie Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 26 września 2013 r., sygn. akt I ACa 1396/12 oddalił apelację od orzeczenia Sądu I instancji. Natomiast powodowie wystąpili z pozwem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, tj. o wykreślenie hipoteki przymusowej kaucyjnej na kwotę 100.000 zł. Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Piasecznie, sygn. akt I C 10/11 uwzględnił pozew w stosunku do P. N., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Apelację od wyroku złożyła (...) sp. z o.o. w W.; postępowanie odwoławcze pozostaje w toku. Postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Piasecznie, sygn. akt I Co 3299/13 przysądził prawo własności nieruchomości położonej w N., stanowiącej działki ewidencyjne o numerach (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), za cenę 2.046.667,00 zł.

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych były dowody z dokumentów, które Sąd uznał za wiarygodne, a nadto korzystające z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art. 244 k.p.c. Natomiast oddalone zostały wnioski dowodowe o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków B. N. (2) i H. N. oraz z przesłuchania powodów B. N. (1) i P. N. jako zbyt słabe dla rozstrzygnięcia, gdyż okoliczności, na które zostali zawnioskowani byli rozstrzygane we wcześniej toczących się postępowaniach sądowych oraz nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, a jedynie skutkowałyby przedłużaniem postępowania.

Sąd Okręgowy uznał powództwo w całości za bezzasadne.

Sentencja wyroku Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 wprost nie określała wiarygodności, której ochronie orzeczenie ma służyć, ale wskazane w niej zostało, iż całą czynność w postaci umowy

darowizny i umowy o dożywocie Sąd uznał za bezskuteczną, przy czym w uzasadnieniu wyroku określono konkretną wierzytelność przysługującą wierzycielowi wobec dłużników poprzez przywołanie tytułów wykonawczych.

Powodowie żądali ochrony prawnej w oparciu o przepis art. 189 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego nie mieli jednak interesu prawnego w żądaniu ustalenia, iż pozwana nie może dochodzić od nich zaspokojenia się z przedmiotów majątkowych z powołaniem się na wyrok wydany na skutek skargi pauliańskiej. Nie istnieje bowiem niepewność co do stanu prawnego lub prawa, która wymagałaby usunięcia. Wskazany przez powodów interes prawny nie miał charakteru obiektywnego, a jedynie subiektywny. Argument powodów, jakoby nie mieli innej możliwości uzyskania merytorycznego rozstrzygnięcia o braku możliwości powoływania się wobec nich na przedmiotowy wyrok, w szczególności nie było możliwe wytoczenie powództwa przeciwegzekucyjnego, czy powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie był wystarczający do przyjęcia istnienia interesu prawnego. Nadto Sąd Okręgowy wskazał, iż gdy toczy się postępowanie egzekucyjne nie jest możliwe, stosowanie powództwa z art. 189 k.p.c., bowiem przepisy egzekucyjne, np. art. 840 § 1 k.p.c., art. 842 § 1 k.p.c., art. 1028 § 4 k.p.c., dają dostateczną ochronę zainteresowanym podmiotom. Ponadto pozostawało w toku postępowanie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Jeżeli w ocenie powodów wyrok rozstrzygający skargę pauliańską jest skonstruowany w błędny sposób i nie zawiera koniecznych elementów do wywierania skutków prawnych w stosunku do przedmiotu znajdującego się w ich majątku w pierwszym rzędzie powinni wystąpić z wnioskiem o uzupełnienie wyroku, ewentualnie o jego wykładnię. Nadto zgłaszane zarzuty o braku określenia wierzytelności w sentencji wyroku należało podnosić w apelacji, którą powodowie złożyli od tego orzeczenia. Jednakże apelacja negatywnie dla skarżących rozstrzygnięta wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 stycznia 2011 r., sygn. akt V Ca 2982/10 nie zawierała takich zarzutów. Zatem powodom przysługiwały inne, niż powództwo z art. 189 k.p.c., środki prawne w celu dochodzenia swoich racji. W ocenie Sądu Okręgowego wytoczone powództwo było kolejną próbą skarżenia prawomocnego orzeczenia, co stanowiło argument na rzecz stanowiska, że powodom nie przysługuje interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Jeżeli Sąd Okręgowy uznałby, że (...) Sp. z o.o. w W. nie może powoływać się na orzeczenie Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 w celu prowadzenia egzekucji z nieruchomości znajdujących się w majątku powodów, tym samym skutkowałoby to bezskutecznością wyroku i w istocie prowadziłoby do zmiany prawomocnego orzeczenia, które zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Z tej przyczyny dane kwestie nie mogły już podlegać badaniu, ani zostać rozstrzygnięte odmiennie. Wzruszeniu prawomocnych orzeczeń służą bowiem inne środki prawne. Orzeczenie oparte o art. 189 k.p.c. ma charakter deklaracyjny i nie może kształtować stanu prawnego. Sąd ustalił wartość przedmiotu sporu na kwotę 3.198.294 zł, a więc większą niż kwota dochodzona pozwem wytoczonym ze skargi pauliańskiej, ponieważ pozwanej spółce wobec dłużników przysługuje roszczenie w takiej wysokości.

Apelacje od wyroku złożyli powodowie.

P. N. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości na podstawie zarzutów naruszenia:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a także jednostronną i wybiórczą ocenę materiału dowodowego oraz sprzeczność ustaleń z treścią zebranych w sprawie dowodów, co doprowadziło do wadliwych wniosków końcowych, niezgodnych z zasadami wiedzy, doświadczenia życiowego i prawidłowego rozumowania oraz skutkowało oddaleniem powództwa:

- z jednej strony słusznym uznaniu, iż sentencja wyroku ze skargi paulińskiej (art. 527 i następnę k.c.) powinna przede wszystkim określać: wierzytelność powoda pauliańskiego, której ochronie taki wyrok ma służyć, czynność prawną dokonaną przez pozwanego pauliańskiego, która zostaje uznana za bezskuteczną, oraz stwierdzenie bezskuteczności takiej czynności dokonanej przez pozwanego paulińskiego wyłącznie wobec powoda paulińskiego - z jednoczesnym błędnym uznaniem, że wszystkie wymienione elementy zawiera wyrok Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08, gdyż na pewno treść sentencji tego wyroku nie zawiera żadnej informacji o wierzytelności powoda pauliańskiego, tj. pozwanej spółki, która jest chroniona tym wyrokiem,

-błędnym ustaleniu, iż okoliczności sprawy są ukształtowane jednoznacznym stanem prawnym, gdy nie ulega wątpliwości, iż wadliwa treść sentencji wyroku pauliańskiego powoduje niepewność co do wiarygodności pozwanej spółki chronionej tym wyrokiem, gdyż w żaden sposób jej nie konkretyzuje tak od strony podmiotowej jak przedmiotowej,

-błędnym przyjęciu, iż wskazywany przez powodów interes prawny ma charakter subiektywny, podczas gdy niewątpliwie ich żądanie ma usunąć niepewność prawną co do możliwości ingerowania w ich sferę prawną przez pozwaną spółkę w oparciu o wadliwy wyrok pauliański, a z uwagi na czynności egzekucyjne podejmowane przez pozwaną spółkę w stosunku do nieruchomości powodów skutkuje to powstaniem niepewności co do jej stanu prawnego,

-błędnym przyjęciu, że to powodowie powinni wystąpić o wykładnię lub uzupełnienie wyroku pauliańskiego, a nie pozwana spółka, która wyciąga z niego korzystne dla siebie skutki prawne;

-błędnym przyjęciu, że powodowie kolejny raz skarżą prawomocne orzeczenie (wyrok pauliański), podczas gdy jest to pierwsze postępowanie z udziałem powodów kwestionujących możliwość powoływania się przez pozwaną spółkę wobec nich na wyrok pauliański, a powodowie nie skarżą wyroku pauliańskiego, ale jedynie żądają ustalenia, iż w oparciu o ten wadliwy wyrok pozwana spółka nie może od nich żądać zaspokojenia swojej jakiegokolwiek wiarygodności (nie wiadomo dlaczego określonej przez Sąd I instancji na kwotę ponad 3 mln zł), gdyż wyrok ten jej nie określa;

-błędnym ustaleniu, iż skoro powodowie w apelacji od wyroku pauliańskiego nie podnosili zarzutu błędnej treści sentencji wyroku pauliańskiego to obecnie nie przysługuje im już środek dochodzenia swoich racji w postaci powództwa o ustalenie, podczas gdy to nie obowiązkiem powodów było dbanie o zgodną z przepisami treść wyroku pauliańskiego, a obecnie jedynie żądają ustalenia, że wadliwy wyrok pauliański nie może być podstawą dla pozwanej spółki do ingerencji w ich sferę prawną, w szczególności prowadzenia wobec nich egzekucji,

-błędnym przyjęciu, iż powodowie kwestionują ważność wyroku pauliańskiego, czy też żądają jego zmiany, podczas gdy żądają oni jedynie ustalenia, iż skoro w treści tego wyroku nie określono jaką konkretną wiarygodność on chroni (co skutkuje przyjęciem, że jest wadliwy) - to nie może on być podstawą dochodzenia od nich jakiegokolwiek wiarygodności pozwanej spółki (zaspokojenia takiej wiarygodności z ich majątku),

-braku przyjęcia, iż przepisy art. 365 § 1 k.p.c. chronią jedynie orzeczenia wydane zgodnie z istniejącym porządkiem prawnym (niewadliwe), podczas gdy niewątpliwie w sentencji wyroku pauliańskiego brakuje istotnego elementu, jakim jest określenie chronionej tym wyrokiem wiarygodności, skutkiem czego trudno przyjąć, iż rozszerzona prawomocność orzeczeń rozciąga się na nieistniejący element wyroku pauliańskiego, gdyż można go dorozumieć w oparciu o treść jego uzasadnienia,

-błędnym przyjęciu, iż powodowie złożyli pozew o ustalenie z art. 10 u.k.w.h. z powołaniem się na wyrok pauliański, podczas gdy w tamtym postępowaniu kwestionują oni jedynie prowadzenie przeciwko nim egzekucji roszczenia hipotecznego, gdyż hipoteka na rzecz pozwanej zabezpieczająca wiarygodność tej spółki w stosunku do poprzednich właścicieli została wpisana już po tym jak powodowie stali się jej właścicielami.

2. art. 189 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie polegające na:

-błędnym przyjęciu, iż powodowie nie spełniają formalnej przesłanki istnienia roszczenia, tzn. nie mają interesu prawnego w ustaleniu, podczas gdy ich interes prawny polega na ustaleniu czy w oparciu o wadliwy wyrok pauliański pozwana spółka może dochodzić od nich swojej jakiegokolwiek wiarygodności, której nie oni są dłużnikami osobistymi, tzn. czy może ingerować w ich sferę prawną, w szczególności prowadzić egzekucję z ich prawa własności,

-błędnym przyjęciu, że powodowie nie mają materialnej przesłanki żądania, podczas gdy niewątpliwie w sentencji wyroku pauliańskiego brak jest istotnego elementu, tzn. określenia jaką wiarygodność pozwanej ma on chronić, co powinno skutkować przyjęciem jego wadliwości,

-błędnym przyjęciu, że korzystny dla powodów wyrok miałby charakter kształtujący, podczas gdy wyrok pauliański nadal by istniał (i wywierał skutek w postaci bezskuteczności określonej w nim czynności prawnej), ale pozwana spółka na jego podstawie, z uwagi na istniejącą wadę, nie mogłaby dochodzić od powodów zaspokojenia swojej jakiegokolwiek wierzytelności, której nie są oni jej dłużnikami osobistymi; przy czym należy zaznaczyć, iż taki stan już istnieje, a ewentualny wyrok miałby jedynie to potwierdzić.

3. art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 527 § 1 k.c. - poprzez niewłaściwe przyjęcie, iż z rozszerzonej prawomocności orzeczeń korzysta także wadliwy wyrok pauliański, w którym brak istotnego elementu jakim jest określenie chronionej tym wyrokiem wierzytelności pozwanej spółki, podczas gdy niewątpliwie z dobrodziejstwa art. 365 k.p.c. korzystają jedynie orzeczenia wydane zgodnie z przepisami tak co do formy, jak i co do treści.

4. art. 328 § 2 k.p.c. - przez niewłaściwe zastosowanie, poprzez brak ustosunkowania się do zarzutu powodów - jaki wpływ na prowadzenie przez pozwaną spółkę egzekucji z ich majątku z powołaniem się na wyrok pauliański ma okoliczność, iż w postępowaniu sądowym zakończonym wydaniem wyroku pauliańskiego pozwana określiła wartość przedmiotu swojego żądania na kwotę 50.000 zł, tym samym żądała ochrony swojej wierzytelności jedynie do tej kwoty.

5. art. 25 § 1 k.p.c. w zw. z art. 19 § 2 k.p.c. i art. 20 k.p.c. oraz w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. - poprzez niewłaściwe zastosowanie i błędne przyjęcie wartości przedmiotu sporu na kwotę 3.198.294, zł podczas gdy:

- Sąd I instancji nie przeprowadził żadnego dochodzenia w tym zakresie (pomijając już fakt, iż dokonał tego na ostatniej rozprawie i to ponad rok od podniesienia tej kwestii przez pozwaną spółkę),

- powodowie wskazali dlaczego według nich wartość przedmiotu sporu powinna wynosić 100.000 zł,

- w uzasadnieniu nie podano skąd (na jakiej podstawie faktycznej) ustalono wartość przedmiotu sporu na kwotę 3.198.294 zł pomimo podawania przez powodów faktów uzasadniających inną, znacznie mniejszą kwotę.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa;

2. zasądzenie od (...) Sp. z o.o. w W. kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych, z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego,

ewentualnie:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

B. N. (1) zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości na podstawie zarzutów:

1. błędnego ustalenia stanu faktycznego:

- przyjęcia za twierdzeniami pozwanej spółki, że zakwestionowana wyrokiem Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 czynność prawna miała udaremnić egzekucję,

- uznania, że wartość przedmiotu sporu w sprawie wynosi 3.198.294 zł, ponieważ pozwanej spółce wobec dłużników przysługuje roszczenie w takiej wysokości, a ustalenie takiej wartości przedmiotu sporu przez Sąd Okręgowy na ostatniej rozprawie naruszyło prawo powoda do obrony, co powinno skutkować nieważnością postępowania,

- uznania, że sentencja wyroku z 15 kwietnia 2010 r., na który powołuje się pozwana spółka, zawiera określenie podmiotowe, przedmiotowe i kwotowe wierzytelności przysługującej pozwanej spółce, którą ma chronić ten wyrok,

- stwierdzenia, że sprawa jest kolejną próbą zaskarżenia prawomocnego orzeczenia i w związku z tym apelujący nie mają interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

2. wyciągnięcia błędnych wniosków z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego:

- Sąd Okręgowy ustalił, iż koniecznym warunkiem uznania za prawidłowy wyrok wydany ze skargi paulińskiej jest zawarcie w jego sentencji określenia jaką wierzytelność powoda taki wyrok ma chronić, a wyrok Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r. nie zawiera tego istotnego elementu, co powinno wskazywać, że powód ma interes prawny w ustaleniu braku istnienia stosunku prawnego, w oparciu o który pozwana może ingerować w prawo własności jego domu.

- Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że apelujący prowadzi spór z pozwaną spółką na podstawie art. 10 u.k.w.h., ale wyciągnął błędny wniosek, iż ten spór ma jakikolwiek wpływ na niniejszą sprawę,

- Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wyrok z 15 kwietnia 2010 r. jest skonstruowany w błędny sposób i nie zawiera koniecznych elementów do wywierania skutków prawnych w stosunku do przedmiotu znajdującego się w majątku apelującego, jednocześnie stwierdził, że to B. N. (1) powinienem wystąpić z wnioskiem o jego uzupełnienie, ewentualnie wykładnię, a nie pozwana spółka, która przecież ma odnieść korzyść z wyroku pauliańskiego,

- Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że uznanie wyroku z dnia 15 kwietnia 2010 r. za bezskuteczny, co skutkowałoby brakiem możliwości powoływania się na niego w celu prowadzenia egzekucji z nieruchomości, prowadziłoby do zmiany prawomocnego orzeczenia.

3. naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 189 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powodowie nie wykazali istnienia faktów uzasadniających ich interes prawny, podczas gdy P. N. i B. N. (1) wykazali, iż pozwana spółka z powołaniem się na błędną treść sentencji wyroku paulińskiego ingeruje w ich sferę prawną, w szczególności podejmuje czynności prawne zmierzające do ochrony swoich wierzytelności, które nie zostały określone w tymże wyroku.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie jego punktu I i wydanie wyroku o treści „pozwana Spółka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. (numer KRS: (...), numer REGON (...), numer NIP: (...)) nie może dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych powodów B. N. (1) (numer (...)) i P. N. (numer (...)) z powołaniem się na wyrok Sądu Rejonowego w Piasecznie I Wydział Cywilny z dnia 15 kwietnia 2010r., sygnatura akt I C 18/08”;

2. uchylenie punktu II wyroku i zasądzenie od (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. na rzecz apelującego zwrotu kosztów postępowania w obu instancjach.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje powodów nie są zasadne.

Nietrafny jest przede wszystkim zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku wykazała, iż spełnia ono w pełni wymagania konstrukcyjne, a w szczególności zawiera wskazanie zarówno podstawy faktycznej, jak i podstawy prawnej wyroku. Wadliwość uzasadnienia wyroku, aby mogła stanowić podstawę do skutecznego podniesienia zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. musiałaby być na tyle istotna, że na podstawie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia sąd odwoławczy nie byłby w stanie stwierdzić, jaki stan faktyczny sąd I instancji ustalił i jakie przepisy prawa materialnego do jego oceny zastosował (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2009 r., I UK 129/09, LEX nr 558286, z dnia 30 września 2008 r., II UK 385/07, Lex nr 741082 oraz z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000/5/100), a tego typu wadliwości uzasadnienie nie zawiera. Trzeba również zauważyć, iż z natury rzeczy sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia nie ma wpływu na

wynik sprawy, ponieważ uzasadnienie wyraża jedynie motywy wcześniej podjętego rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r., II UK 148/09, LEX nr 577847).

Nietrafne są zarzuty kwestionujące podstawę faktyczną wydanego orzeczenia, bowiem Sąd Okręgowy ustalił wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktyczne, w szczególności zarówno treść sentencji wyroku Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08 oraz jego uzasadnienia. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela w całości i uznaje za własne.

Podkreślić należy, że zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, tylko wtedy mógłby zostać uznany za skuteczny, gdyby wskazane naruszenie cechowało się kauzalnością. Oznacza to, że sąd odwoławczy musi stwierdzić istnienie związku przyczynowego pomiędzy naruszeniem przepisu proceduralnego a treścią orzeczenia. Tego rodzaju związku nie ma potrzeby wyjaśniać tylko wtedy, gdy zachodzi naruszenie przepisów obwarowanych rygiem nieważności (W. Siedlecki, Uchybienia procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 1971, s. 21 i n. oraz tenże, Nieważność procesu cywilnego, Warszawa 1965, s. 112).

Skarżący istnienia takiego związku nie wykazali, w szczególności dotyczy to ich zarzutów odnoszących się do nieprawidłowego ich zdaniem ustalenia przez Sąd Okręgowy, na skutek naruszenia art. 25 § 1 k.p.c. w zw. z art. 19 § 2 k.p.c. i art. 20 k.p.c., wartości przedmiotu sporu. Zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. obowiązek oznaczenia wartości przedmiotu sporu w pozwie wniesionym w sprawach o prawa majątkowe (niebędące roszczeniami pieniężnymi) spoczywa na powodzie. Wartość ta podlega kontroli sądu, która może zostać przeprowadzona z urzędu bądź na zarzut pozwanego. Sprawdzenie wartości przedmiotu sporu przez sąd z urzędu jest możliwe do chwili doręczenia odpisu pozwu pozwanemu. Po doręczeniu odpisu pozwu sprawdzenie wartości przedmiotu sporu może nastąpić jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Określenie „przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy” oznacza, że sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu sporu na zarzut pozwanego może nastąpić, jeżeli został on postawiony w odpowiedzi na pozew (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 1988 r., IV CZ 90/88, LEX nr 8898).

Pozwana w odpowiedzi na pozew zgłosiła żądanie sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, co Sąd Okręgowy uczynił na pierwszej i równocześnie ostatniej rozprawie w dniu 12 sierpnia 2015 r., wydając postanowienie o ustaleniu tej wartości na kwotę 3 198 294 zł. Zatem warunki formalne z art. 25 k.p.c. zostały dochowane. Postanowienie sądu określające wartość przedmiotu sporu, jako niekończące postępowania w sprawie i niewymienione w art. 394 § 1 k.p.c., nie jest zaskarżalne zażaleniem. Z uwagi na treść art. 26 k.p.c., zawierającego zakaz ponownego badania wartości przedmiotu sporu, należy przyjąć, że nie znajdzie zastosowania do tego postanowienia art. 359 k.p.c., który byłby podstawą zmiany tej wartości w razie zmiany okoliczności sprawy, jak również art. 380 k.p.c., umożliwiający sądowi II instancji rozpoznanie na wniosek strony postanowień sądu I instancji niepodlegających zaskarżeniu w drodze zażalenia (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1968 r., III CZP 31/68, OSNC 1969/5/87). Nawet jednak, gdyby ustalenie wartości dokonane zostało w sposób błędny w aspekcie merytorycznym, to brak jest podstaw do twierdzenia, iż okoliczność ta pozbawiła apelujących możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) w wyniku uniemożliwienia im złożenia środka odwoławczego, skoro obie apelacje zostały skutecznie wywiedzione.

Nietrafny jest również zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 189 k.p.c., który to przepis aczkolwiek zamieszczony w ustawie procesowej, w istocie daje materialną podstawę żądania i jako taki traktowany jest jako przepis prawa materialnego (por. wyroki Sądu Najwyższego : z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 898/00, LEX nr 52613; z dnia 19 kwietnia 2001 r., IV CKN 326/00, LEX nr 52537),.

Jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy uwzględnienie powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. wymaga spełnienia dwóch podstawowych przesłanek, tj. istnienia interesu prawnego w żądaniu udzielenia ochrony prawnej przez wydanie wyroku ustalającego oraz istnienia bądź nieistnienia danego stosunku prawnego bądź prawa (w zależności od rodzaju żądania udzielenia ochrony prawnej). Obie przesłanki muszą być spełnione łącznie w dniu zamknięcia rozprawy, nie zaś w dniu wytoczenia powództwa (art. 316 § 1 k.p.c.). Brak którejkolwiek z nich skutkować powinien oddaleniem powództwa. Wskazać równocześnie należy, że badanie interesu prawnego powoda w ubieganiu się o

wydanie rozstrzygnięcia ustalającego prawo lub stosunek prawny powinno wyprzedzać badanie ustalenia prawa (stosunku prawnego) (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r., I ACa 1178/15, Lex nr 2004546).

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest kategorią obiektywną i występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 października 2001 r., I CKN 425/00, LEX nr 52719; z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 29/00, LEX nr 52427; z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8/101; z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012/10/120; z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363).

Sąd I instancji prawidłowo uznał, iż powodowie nie mają interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że (...) Sp. z o.o. w W. nie może dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych powodów z powołaniem się na wyrok Sądu Rejonowego w Piasecznie z dnia 15 kwietnia 2010 r., sygn. akt I C 18/08. Skarżący opierają swoje żądanie na twierdzeniu, iż w związku z wadliwą redakcją sentencji wyroku wydanego przeciwko nim na skutek skargi pauliańskiej, orzeczenie to chociaż istnieje, to nie wywiera skutków prawnych.

Zasadnie Sąd Okręgowy uznał, iż powodom przysługują inne środki umożliwiające ochronę ich praw, w szczególności środek prawny w postaci wniosku z art. 352 k.p.c. o dokonanie wykładni wyroku. Przepis ten uprawnia sąd, który wydał wyrok, do dokonania w każdym czasie, na wniosek strony (lub z urzędu), autentycznej wykładni wyroku. Konieczność dokonania wykładni jest wynikiem albo wadliwego, nie dość precyzyjnego sformułowania wyroku, albo też wadliwego jego rozumienia przez stronę, albo też rezultatem sprzecznych stanowisk stron w zakresie treści tytułu. Chodzi o sytuację, gdy treść wyroku jest sformułowana w sposób niejasny, który może budzić wątpliwości co do samego rozstrzygnięcia, zakresu powstałej powagi rzeczy osądzonej, a także na tle jego wykonania lub oceny jego skuteczności (por. postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2013 r., I UZ 6/11, LEX nr 1380865; z dnia 16 lutego 2012 r., III CZ 5/12, LEX nr 1162690; z dnia 9 marca 2007 r., V CZ 13/07, LEX nr 558635).

Zatem to sąd, który wydał sporny wyrok jest uprawniony, poprzez dokonanie wykładni autentycznej, do wyjaśnienia wątpliwości w kwestii skuteczności wyroku konstytutywnego, wydanego na podstawie art. 527 k.c., którego sentencja nie zawiera określenia chronionej tym orzeczenie wierzytelności, w sytuacji, gdy ten składnik orzeczenia jest nieodzowny dla zapewnienia prawidłowej wykonalności wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2003 r., II CK 10/02, Lex 82277; z dnia 13 lutego 1970 r., III CRN 546/69, OSN 1970/10/192; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 r., III CZP 139/95, OSNC 1996/1/17).

Ponadto apelujący mogą co do zasady kwestionować skuteczność takiego wyroku przy wykorzystaniu instytucji przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym, jeżeli twierdzą, iż z uwagi na wady sentencji orzeczenia, nie muszą znosić egzekucji z przedmiotu majątkowego w zakresie ubezskutekcznionej czynności prawnej tak, jakby przedmiot ten był nadal własnością dłużnika. W przypadku podejmowania takich czynności przez komornika powodowie mogą kwestionować poszczególne czynności, wykorzystując odpowiednie (z uwagi na rodzaj czynności) środki procesowe, m.in. środki wymienione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa stanowił wystarczającą przesłankę do jego oddalenia bez konieczności badania ustalenia prawa, co świadczy o prawidłowości zaskarżonego wyroku.

Dodatkowo należy jedynie stwierdzić, iż co do zasady pominięcie w treści sentencji orzeczenia określenia wierzytelności nie oznacza, że wyrokowi temu należy a priori odmówić skuteczności, bo istnienie i wartość wierzytelności musiała być przecież przedmiotem badania sądu przed wydaniem tego wyroku (por. podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CSK 257/14, OSNC-ZD 2016/3/55), a powaga rzecz osądzonej powinna być oceniana zgodnie ze stanem sprawy, a nie według nieprawidłowo sformułowanej sentencji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1998 r., II UKN 362/98, OSNAPiUS 2000/3/116).

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o oddaleniu obu apelacji.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto stosownie do jego wyniku w oparciu o art.98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z. art. 105 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., zasądzając od każdego z apelujących na rzecz pozwanej w częściach równych, tj. w kwotach po 2700 zł zwrot kosztów zastępstwa prawnego. Wysokość tych kosztów w postępowaniu apelacyjnym ustalono na podstawie § 12 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, znajdującego w niniejszej sprawie zastosowanie na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, zasądzając od każdego z apelujących.

Beata Kozłowska Edyta Jefimko Dagmara Olczak – Dąbrowska